

ב"ה ערש"ק יומא דהילולא של רבינו שלמה בן יצחק כט תמוז ערב
חודש מנחם-אב יהפך לששון ולשמחה

טיול ושחוק

מסכת יומא דף נד.

רש"י ד"ה מתעסק. בטיול ושחוק: רצפה משונה. אחת מן הטבלאות של שיש
שברצפה ראה גבוהה מחברותיה והבין שסילקוה מאחר שנסדרה שם:

רש"י זה אומר דרשוני:

○ מדוע רש"י אמר שהכהן מתעסק בטיול ושחוק, ומהיכן רש"י למד
זאת, כשהגמרא שואלת מיד אחר כך במה מתעסק ומסבירה הסבר
אחר לגמרי.

○ רש"י מאריך להסביר את האופן המדויק שהרצפה היתה משונה
שהייתה גבוהה יותר וכו', מהיכן יודע זאת ובפרט שאם נרצה לומר
שמה שאמר בטיול ושחוק הוא הוה אמינה כפי שרואים כמה פעמים
ברש"י בפירושו למשניות שמביא את ההוא אמינה, והרי לפי
המסקנא לכאורה זה לא הבחנה שהבחין בדרך הליכה אלא שדרך
הקול שמע שהרצפה חלולה או שהיה חור ממש שהקרדום נפל לשם,
ואם כן תמוה מאוד שהאריך בכך.

בגמרא איתא:

אמר רב נחמן תנא וחכמים אומרים ארון בלשכת דיר העצים היה גנוז

אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וראה
רצפה משונה מחברותיה ובא והודיע את חבריו ולא הספיק לגמור את הדבר עד
שיצתה נשמתו וידעו ביחוד ששם ארון גנוז

שואלת הגמרא - מאי הוה עביד

אמר רבי חלבו מתעסק בקרדומו היה - **תנא דבי רבי ישמעאל** שני כהנים בעלי
מומין היו מתליעין בעצים ונשמטה קרדומו של אחד מהם ונפלה שם ויצתה אש
ואכלתו.

והנה צריך להבין סדר המשא ומתן בגמרא, אחר המחלוקת בברייתא עם הארון
עלה לבבל לאחר בית ראשון ולא חזר, או שנגזז במקומו,

הביא רב נחמן ברייתא שהארון נגזז בלישכת דיר העצים, ועל זה אמר רב נחמן
בר יצחק מעשה הנכתב במשנה (שקלים פ"ו מ"ב) שמשמע שהארון נגזז בבית
המקדש,

ולכאורה במעשה אין מדובר במקום מסויים, ועל כן שאלה הגמרא מה עשה אותו
כהן בעת שנתגלה לו מקום הארון, וכלומר שאילת הגמרא במה ואיפה התעסק.

ותירץ רבי חלבו בקרדומו היה מתעסק, ובתוספות ישנים מפרשים **דרך שחוק** וזה לכאורה נמשך מדברי רש"י דלעיל, והבן יהוידע ועוד אמר שמאחר שנהג בשחוק במקום שהיה הארון, מת, וכעין מה דאיתא בגמרא (סוטה לה.) פרץ עוזה, שהיה בזמן שלקחו הארון על גבי העגלות מקרית יערים (שמואל ב' פרק ו').

והמשיך והביא ברייתא תנא דבי ר"י מעשה בשני כהנים וכו', ולמעשה כעין ברייתא זו בנוסח אחר הובא זה המעשה בירושלמי שקלים (פ"ו ה"א) והעיר ביפה עיניים דהורכבו כאן בבבלי שני הברייתות שבירושלמי.

וזה לשון הברייתות (שם) ורבנן אמרי בלשכת דיר העצים היה הארון גנוז מעשה בכהן אחד בעל מום שהיה עומד ומפצל עצים בלשכת דיר העצים וראה את הרצפה שהיא משתנה מחברותיה בא ואמר לחבירו בא וראה את הרצפה הזאת שהיא משתנה מחברותיה לא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו וידעו בייחוד ששם הארון גנוז: תני משום ר' הושעיא הקיש עליה בקורנס ויצאת אש ושרפתו.

ובירושלמי נראה בברייתא הראשונה שדומה ללשון המשנה וכתוב שראה שרצפה משתנה, ולכאורה איך ראה אם היה עסוק לעמוד ולפצל עצים, אלא שככל הנראה הכוונה כעין המעשה בבלי שנשמטה קרדומו על הרצפה וראה שהרצפה **משתנה** שנשמע בקול כנראה שיש חלל תחתיה וכדומה, ובכך מובן יותר ההמשך של הברייתא של ר' הושעיא שהקיש בקורנס לשמוע שוב,

ועל פי זה אפשר דברייתא זו היא גם כן ההמשך על דברי רב נחמן בפתיחת הסוגיא שאמר - תנא וחכמים אומרים ארון בלשכת העצים היה גנוז.

אלא שצריך להבין האם רב נחמן בר יצחק שאמר אף אנן נמי תנינא, והביא את המשנה מעשה וכו' כיוון לומר ראייה גם כן שארון היה גנוז בלשכת העצים וכפי המשך ההסבר בגמרא הנשמע מכך שמעשה שבמשנה והמעשה שבברייתא הם סיפור אחד, או אפשר שרב נחמן בר יצחק חלק על רב נחמן על המקום שהארון גנוז בלישכת דיר העצים שזה רק לפי חכמים והביא ראייה שאמנם מסכים שהארון גנוז ולא ניטל לבבל כפי המחלוקת בריש סוגייתן, והראיה היא מהמשנה שהמעשה איתא בלשון סתום בלי לדעת היכן היה הריצפה הייתה משונה.

ויסוד גדול יש להניח שהן הן הדברים, כי אם רנב"י מסכים לדעת ר"נ מדוע הביא ראייה מסוף המשנה (כפי שזה נמצא בירושלמי כמשנה אחת) ולא הביא מתחילת המשנה ששם כתוב מפורש מסורת שהארון גנוז בלישכת דיר העצים.

וזה לשון המשנה - שלשה עשר שופרות שלשה עשר שולחנות שלש עשרה השתחויות היו במקדש של בית ר"ג ושל בית רבי חנניה סגן הכהנים היו משתחוים בארבע עשרה והיכן היתה יתירה כנגד דיר העצים שכן מסורת בידן מאבותיהן ששם הארון גנוז מעשה בכהן א' שהיה מתעסק וראה את הרצפה שהיא משונה מחברותיה בא ואמר לחבירו לא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו וידעו בייחוד ששם הארון גנוז:

אלא דצריך לומר שמעשה זו הובא כמעשה לסתור או כמעשה סתם כפי שזה מחולק בנוסח המשניות שלנו לשני משניות, וההוכחה ממעשה זו שלא קיבלו

המסורה של בתי ר"ג ורבי חנניה סגן הכהנים, כי רק הם השתחוו שם, אבל שאר הכהנים והעם לא היו משתחוים כי היה מסורת אחרת של סיפור שהארון נגנז בבית המקדש בלי ציון מקום.

והנה המהרש"א כתב שיש כאן שלוש שיטות בענין הארון, שניטל ועלה לבבל, שנגנז במקומו בבית קדשי הקדשים, והשיטה השלישית שנגנז אבל לא בקודש הקדשים, אלא בלישכת העצים, ולכאורה בכל אופן יש ראיה שנגנז ולא ניטל כי מעשים אלו הן אם נאמר שהיה בלישכת העצים או טיול במקום מסויים, בוודאי אינו בקדש הקדשים שאי אפשר להיכנס לשם סתם.

ואמנם אחר הבאת רבי נחמן בר יצחק את המשנה, הגמרא המשיכה ושאלה לפי רב נחמן והשיטה שנגנז בלישכת דיר העצים איך אפשר לומר שהיה המעשה במשנה, מאי הוי עביד, ועל זה ענתה הגמרא אוקימתא חדשה של התעסקות בקרדומו בעבודת ההתלאה של העצים, כדי להשוות בין המעשה שבמשנה למעשה בברייתא, והיות וצריך להסביר מדוע הגיע לו מיתה ועל זה שרצה לגלות, דחקו לומר בתוספות ישנים שהתעסק דרך שחוק, ויש אף שפירשו שלא מת וזה הוא מה שר' הושעיא תני בירושלמי הקיש עליה בקורנוס ויצאה אש ושרפתו - לקורנוס, אבל הכהן לא נשרף

אחר כל זאת יש לנו לחזור לשיטת רש"י בסיפור בספירת אותיות כספיר מאירות המגלה לנו את הנסתר במעשה זה ויואר מהלך הגמרא באופן חדש,

ובראשית הדברים נציגה נא מדברי רש"י במקום היחיד הנוסף בש"ס המופיע אותיות **טיול** ובו גם נקבצו במקום אחד התיבות ריצפה עסק טיול שחוק, והוא פלא מופלא במסכתנו דף י"ט ע"ב,

אומרת המשנה: בקש להתנמנם פרחי כהונה מכין לפניו באצבע צרדא ואומרים לו אישי כ"ג עמוד והפג אחת על **הרצפה ומעסיקין** אותו עד שיגיע זמן השחיטה,

וברש"י - **אצבע צרדא**. מפרש בגמ': **והפג**. **טייל** להפיג שינה מעיניך עמוד והפג אחת **שחוק** לנו פעם אחת על **הרצפה** להפיג שינתך ובגמרא מפרש מאי היא: **ומעסיקין אותו**. **בהפיגותם** ובטיוליהם שלא יישן עד שמגיע זמן שחיטת תמיד של שחרית שהוא בהאיר המזרח:

על פי זה הדברים ברורים ומחוזרים, רב נחמן הביא הברייתא שחכמים אומרים שהארון נגנז בלישכת דיר העצים, רב נחמן בר יצחק **חלק עליו** והביא המשנה שהמעשה הוא כפי הנראה מרש"י, על כהן גדול **אחד** שהיה מתעסק שפרחי כהונה היו מעסיקים אותו **בטיול ושחוק**, ורש"י מפנה לגמרא מה הוא אותו שחוק על אחת, ובגמרא איתא ואומרים לו אישי כ"ג הפג אחת על הרצפה וכו': אמר רב יצחק על חדת מאי היא אמרי ליה אחוי קידה, ומסביר רש"י על חדת דרך חידוש הראה לנו: **אחוי קידה**. נועץ גודליו בארץ **ושוחה ונושק את הרצפה** ועומד כך מפורש במס' סוכה (דף נג.), ובדרך זו מובן ביותר "שראה" שהרצפה משונה וטבלא אחת גבוהה יותר, כי עיניו היו סמוכים לרצפה ממש, ורצה לבוא לספר לחבריו לאחר עבודת יום הכיפורים, ולא הספיק לגמור הדבר שלא גמר עבודת

היות שמת כפי רוב הכהנים בימי בית שני, וידעו ביחוד וכו', ואפשר שזה גם לא
סותר את הנאמר ארון במקומו נגזז על ידי יאשיהו וכפי שפוסק הרמב"ם בהלכות
בית הבחירה - פרק רביעי א אבן היתה בקדש הקדשים במערבו שעליה היתה הארון
מנח. ולפניו צנצנת המן ומטה אהרן. ובעת שפנה שלמה את הבית וידע שסופו
לחרב פנה בו מקום לגזז בו הארון למטה במטמוניות עמקות ועקלקלות ויאשיהו
המלך צוה ונגזז במקום שפנה שלמה שנאמר (דברי הימים ב לה-ג) 'ויאמר ללויים
המבינים לכל ישראל הקדושים לה' תנו את ארון הקדש בבית אשר פנה שלמה בן
דוד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו את ה' אלהיכם וגו'. ונגזז עמו
מטה אהרן והצנצנת ושמן המשחה וכל אלו לא חזרו בבית שני. ואת ההכנה
למקום גניזתו עשה שלמה המלך כפי שקיבל מנבואה מאביו על תכניות ביהמ"ק
וזה היה מתחת לקודש הקדשים אבל הכניסה למקום היה מאיזה מקום נסתר
בעזרה, ויעויין בספר חידושים וביאורים בהלכות בית הבחירה (חלק א' סימן י'
וחלק ב' שיחה י"א) סימן לאדמו"ר הרמ"מ שניאורסון זצוק"ל מליובאוויטש איך
שמסביר בטו"ד את שורש ויסוד הדברים בפסיקת הרמב"ם שנגזז אף שיש
מחלוקת בגמרא, ולכאורה אפשר להוסיף שהוכיח את שיטתו מסתם משנה
שרבינו הקדוש סתם המעשה על גניזת הארון, ומסביר את עניין החורבן כחלק
עיקרי בבנין דהוי סתירה על מנת לבנות, ואף כל מה שנקרא בבית שני בית
המקדש הוא בגלל שהארון בפועל היה גנוז ונמצא שם.